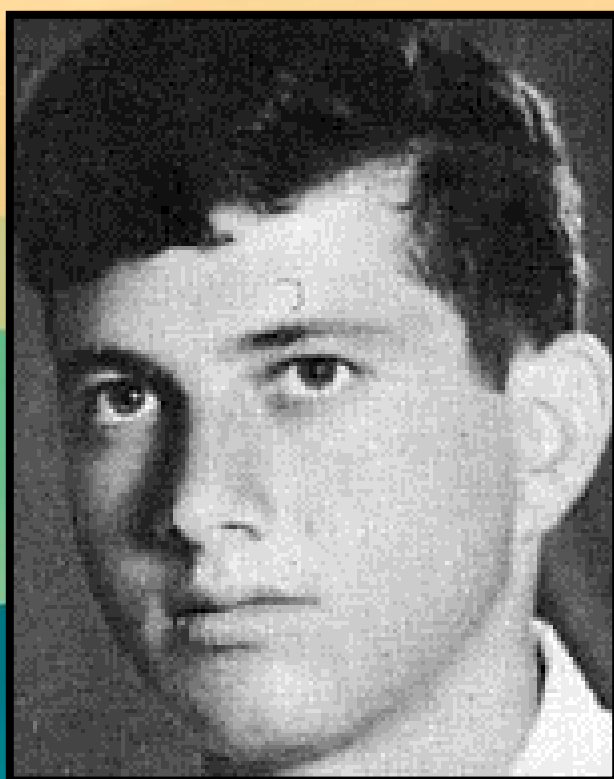

אליעזר גרונדלנד

1967 – 1945
תש"ו – תשכ"ז

אלבום זה מוקדש
לזכר אליעזר (לשקה) גרונדלנד
שנפל במלחמת "ששת הימים"
והובא למנוחות בהר הרצל.

"כבר יבשו עינינו מדמעות,

ופינו כבר נותר אילם בלי קול.

מה עוד נבקש, אמור מה עוד?

כמעט ביקשנו לנו את הכל.

את הגשם תן רק בעיתו,

ובאביב פזר לנו פרחים,

ותן שיחזור שוב לביתו,

יותר מזה אנחנו לא צריכים."

ילדות

"אליעזר היה בין התלמידים המצטיינים"

אליעזר נולד ביום כ"ח בחודש מרחשון

תש"ו (4.11.1945) ברחובות.

לאביו של אליעזר קראו אמיל

ולאימו רחל.

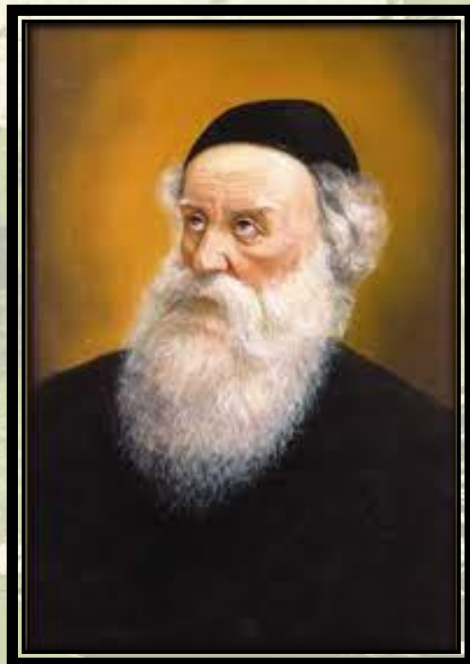

בית כנסת הגדול
ברחובות

המושבה רחובות

אליעזר היה דור ששי לרבנות האדמו"ר
שניאור זלמן מלאדי. אמו היא ממשפחת הרב
סלונים מחברון.

האדמו"ר שניאור זלמן מלאדי

משפחת סלונים בחברון

אליעזר היה בין התלמידים המצטיינים בסיימו את

לימודיו היסודיים בבית הספר "עמישב".

לאחר מכן למד שלוש שנים בבית הספר

"תיכון חדש" אשר בתל אביב ובשנה הרביעית למד

בבית הספר התיכון "אנקורי"

במגמה ההומנית.

תחביביו של אליעזר היו קריאת ספרים, טיולים בארץ

ישראל והנצחתם בתמונות.

תיכון אנקורי

החל מכיתה ד' בבית הספר היסודי, השתייך

אליעזר לתנועת "השומר הצעיר" והיה

חביב על כל חבריו לתנועה.

סמל תנועת השומר הצעיר

"החולצה השומרית"

בשנת 1913 הוקמה תנועת השומר הצעיר, הראשונה לתנועות הנוער הציוניות. ראשיתה בגליציה שבפולין ואוקראינה (חלק מאימפריה הרוסית באותם ימים), בה נאספו צעירות וצעירים יהודים לקבוצות, נפגשו לפעולה ולמדו מפיו של מדריך על ציונות, שיתוף והגשמה. תוך שנים מספר התפשטה התנועה לעשרות ומאות קנים ברחבי פולין ומשם ל-35 מדינות. ערב השואה עמד מניינה על 70,000 חברים ברחבי תבל.

בארץ הקימה תנועת השומר הצעיר 85 קיבוצים והייתה לתנועת הגשמה. במרוצת השנים יצרה מפעלים חברתיים וחינוכיים אשר תרמו לבניין המפעל הציוני והחברה הישראלית. בתנועה מתקיימים תחומי העשייה הבאים: תנועת הנוער בארץ, המונה למעלה מ-100 קנים בהם מתחנכים כעשרת אלפי בני נוער; תנועת הנוער בעולם, המונה 42 קנים ב-21 מדינות; פעילויות חברתיות במסגרת קבוצת חבצלת ותנועת הבוגרים של השומר הצעיר המונה מאות חברים.

הקן בעיר דומברובה, פולין. בתמונה מפקד שומרי ליד הקן

בארץ ישראל 1919-1931:

משנותיה הראשונות רעיון ההגשמה היה מהותי לתנועה.

עם ראשית העלייה השלישית, ב-1919,

עלו לארץ ראשוני הבוגרים בכוונה להגשים בה את ערכיהם. כעבור שנה התמקמה על גבעה חשופה מעל הכנרת הקבוצה השומרית הראשונה בארץ - קבוצת ביתניה עילית. אותה קבוצה היוותה בסיס להתנסויות, לרעיונות ולשאיפות של אנשי וקיבוצי השומר הצעיר באותן שנים בארץ.

כחלק מרעיון ההגשמה סביב התקופה המדוברת, צמחה מתוך התנועה מפלגת השומר הצעיר המרקסיסטית, שהתמקדה בקידום הרעיון הסוציאליסטי והקיבוצי, תמיכה במשטר הסטליניסטי, וכינון מדינה דו-לאומית בשטחי ארץ ישראל המנדטורית. מאוחר יותר, מפלגת השומר הצעיר המשיכה את דרכה אל מפלגת הפועלים המאוחדת ואחריה למרצ, והתנועה המשיכה לתמוך במרצ באופן רשמי עד לבחירות לכנסת ה-18.

גיוסו לצבא

ביולי 1963

התגייס אליעזר לנח"ל יחד עם גרעין

"יהב" של תנועתו, הוא נתחבב על אחיו

לשירות ושמר נודע בכל בהשתתפות פעילה

במסיבות חברים ובפקחותו השנונה

שהתבטא בהומור שלו.

סמל חטיבת הנח"ל

חטיבת הנח"ל (חטיבה 933) היא חטיבת חיל רגלים
סדירה בצבא ההגנה לישראל, הכפופה לעוצבת
הפלדה. החטיבה השתתפה בכל מערכות ישראל החל
ממלחמת שלום הגליל, למעט מבצע עופרת יצוקה
בה תפסה קו בגבולות סוריה ולבנון.

שמה של החטיבה נגזר מראשי תיבות של מסגרת
נוער חלוצי לוחם (נח"ל), משום שמקורה בגרעיני
הנח"ל שהוקמו החל מימיה הראשונים של מדינת
ישראל. עם זאת, במשך הזמן הורכבה רוב החטיבה
מחיילים מכלל הציבור, שאינם קשורים לתנועת
ההתיישבות ולגרעינים. חיילי חטיבת הנח"ל
חובשים כומתה בצבע ירוק בהיר עם סמל חיל רגלים
ונועלים נעליים אדומות. תג היחידה של הנח"ל
מורכב מחרב, מגל וחיטה. החרב מסמלת את ההגנה
והמגל והחיטה מסמלים את עבודת האדמה
והחלוציות. ארבעת החצים מסמלים את גדודי
החטיבה: שחם, גרניט, בזלת והסיירת.

סמל צה"ל

בימי טירונותו ולאחריהם, שהה אליעזר בהיאחזות
כרם שלום ובקיבוץ שמיר שם עסק בדיג, זו הייתה
העבודה אהובה עליו.

היאחזות נח"ל פָּרֶם שְׁלוֹם שהוקמה ב-13 ביוני
1956, בתחילה נקראה "כרם אבשלום", על שמו
של אבשלום פיינברג שנפל לא הרחק משם.
ההיאחזות הוקמה על ידי גרעינים של הצופים
הדתיים, בני עקיבא ונוער עולה משדה אליהו.
בספטמבר 1956, מספר חודשים לאחר העלייה
לקרקע, התקיים טקס היאחזות רשמי במקום,
בנוכחות אלוף הפיקוד והרב שלמה גורן, הרב
הצבאי הראשי. בהמשך החזיקו את ההיאחזות
בסבב גרעינים של הקיבוץ הדתי, תנועת המושבים
והקיבוץ הארצי.

קיבוץ כרם שלום

החל מנובמבר 1957 הוחזק המקום באופן קבוע על ידי גרעינים של הקיבוץ הארצי. ההיאחזות סבלה מראשיתה מיריות ממוצבים מתוך רצועת עזה. היא אף הייתה היעד של תוכנית מצרית לכיבוש המקום, תוכנית שסוכלה על ידי מלחמת סיני. בשנת 1959 הוארך כביש 232 והגיע עד להיאחזות. על פי התוכנית, היה אמור היישוב להתאזרח בשנת 1960, אולם הדבר לא יצא אל הפועל, ולבסוף, התיישבו בה רק בשנת 1968. הקיבוץ עבר לנקודת הקבע שלו בשנת 1971. המתיישבים הראשונים היו גרעין ילדי תנובה (גיל"ת), בני קיבוצים של השומר הצעיר אשר ניסו לשחזר את הקיבוץ האידאולוגי של ראשית ההתיישבות. שנה לאחר האזרח נקלט גרעין נוסף של בני קיבוצים (גרעין לביא) ובשנים שלאחר מכן שני גרעינים של נוער עירוני, שלא היו חברי תנועת נוער - הגרעינים שלום ואבשלום. שני הגרעינים הללו התפרסמו לימים כחממה של מובילי תרבות.

קיבוץ שמיר:

שְׁמִיר הוא קיבוץ הנמצא באצבע הגליל. הוא שוכן על גבעה בשיפולים המזרחיים של עמק החולה, כ-10 ק"מ מזרחית לעיר קריית שמונה. הקיבוץ שייך לתנועת הקיבוץ הארצי השומר הצעיר שהיא כיום חלק מהתנועה הקיבוצית ונמצא בתחום השיפוט של מועצה אזורית הגליל העליון

הגרעין

הקיבוץ נוצר מאיחוד של שני גרעיני חלוציים: גרעין "אנשי המחרת" של חברי השומר הצעיר מרומניה וגרעין "שמיר" בפולין, שעברו הכשרה בעין שמר ובשריד.

ראשוני הקיבוץ עלו לארץ ישראל בשנת 1935 ושאר המייסדים עלו ב-1936. הקיבוץ התאגד ליד רמת יוחנן במקום בו שוכנת היום חוות הצופים ובמשך שנים רבות נקראה "גבעת שמיר" על שם הקיבוץ.

ב-1938 עזבו אנשי הגרעין שעלו מפולין את הגרעין שהורכב ברובו מיוצאי רומניה והצטרפו לגרעין "גבעת גנים" ששנה לאחר מכן ייסד את נגבה. ב-1939 הצטרפו לגרעין שמיר אנשי "משמר הדרום" - חברי "קיבוץ ב'" של תנועת ורקלויטה שישבו בגן יבנה. אולם ב-1942, אחרי עזיבת חלק ניכר מהחברים ומשברים רבים שנבעו מיחסי אנוש לקויים, עזבו 43 חברים - מרבית הנותרים מאנשי "משמר הדרום" - את שמיר ועברו להזורע. במקומם הגיעה קבוצת יסעור המורכבת מאנשי הגרעינים "עמל" ו"גזית".

משנגמרה תקופה זו, עבר אליעזר את האימון המתקדם

ביחידת הנח"ל המוצנח (המכונה: "גדוד הנח"ל

המוצנח"), בשל העובדה שהשירות בגדוד היה חלק

ממסלול חיילי הנח"ל. אך בשנת 1990 הועבר "גדוד

50" לחטיבת הנח"ל והוקם גדוד חדש בשם "גדוד

101" שקיבל את כינויו של גדוד 50, "גדוד פתן".

הגדוד אימץ את המספר 101 כמספר היחידה, שהייתה

ממעצבות רוח ומורשת הצנחנים. גדוד 50 ומחליפו,

גדוד 101 (החל מ-1990) נלחמו בכל מלחמות ישראל

מאז פעולות התגמול. במבצע קדש השתתף הגדוד,

בפיקודו של מוטה גור, בקרב המיתלה וב-2 בנובמבר

ביצע את הצניחה הקרבית השנייה בצה"ל בא-טור,

שבדרום-מערב חצי האי סיני.

בין השאר השתתף גם במבצעים: אביב נעורים,

תרנגול 53, פעולת קלקיליה, כיבוש מחנה הפליטים

בלאטה באינתיפאדה השנייה ועוד.

גדוד הנח"ל המוצנח

ומה מאושר היה כאשר הגיע היום בו ענד על חזהו
כנפי הצניחה.

כנפי צניחה (כנפ"צ) הן אות אותו נושא כל חייל
שסיים קורס צניחה צבאי, שמתקיים במרכז הטסה
והכשרות מיוחדות (מרהו"ם). כנפי הצניחה מונחות
על רקע בצבע מסוים:

רקע כחול: למסיימי קורס צניחה כללי.

רקע ירוק: לבוגרי מסלול בצנחנים, בעבר שימש
למסיימי קורס קומנדו.

רקע לבן: למסיימי קורס מדריכי צניחה.

רקע אדום: למי שביצע צניחה מבצעית (אירע רק
במבצע קדש).

רקע שחור: הכשרה ייחודית לביצוע צניחה למים.

כנפי צניחה עם כוכב: לצנחנים שצנחו מעל 50
צניחות.

כנפי צניחה

השחרור

בתום תקופת שירותו הצבאי חזר
אליעזר לקיבוץ רבדים ועשה שם
כשנה

קיבוץ רבדים בעבר

קיבוץ רבדים היום

קיבוץ רבדים נוסד על ידי בוגרי תנועת

"השומר הצעיר" ב- 11.2.1947 על אדמות

גוש עציון בהרי ירושלים.

במהלך מלחמת השחרור נכבש גוש עציון בידי

חיילי הלגיון הירדני וחברי הקיבוץ נפלו בשבי

והועברו לעבר הירדן המזרחי.

עם תום המלחמה ושחרורם של חברי רבדים,

הוקם הקיבוץ מחדש במיקומו הנוכחי. קיבוץ

רבדים נמצא דרומית לגדרה על כביש מס' 3, 3

ק"מ מצפון לצומת ראם (מסמיה) לכיוון

ירושלים.

גם תקופה זו,
של שירותו הצבאי הנציח
בצילומיו.

אחרי שעזב את הקיבוץ ועשה

זמן מה בעיר החליט לחזור ללימודיו ונרשם

באוניברסיטת תל-אביב

בפקולטה למשפטים.

במקביל אליעזר היה יוצא למילואים במסגרת

הצנחנים וגם בימי המתח והכוננות שלפני מלחמת

ששת הימים נמצא

באותה מסגרת.

באותם הימים מאד דאג למשפחתו, כי ידע שאם

יקראו לצנחנים יהיה המצב בכל רע, וכך הוא

התבטא לחבר שלו: "מה שיהיה אתנו יהיה, אך

מה יהא על ההורים?"

סמל הצנחנים

אוניברסיטת תל אביב

מלחמת ששת הימים

הצנחנים בכותל המערבי

"אך כשיצא למלחמה הטיל
את עצמו לתוך סערת האש"

מלחמת ששת הימים הייתה מלחמה שנערכה

משמונה ורבע בבוקר 5 ביוני עד שש בערב 10

ביוני 1967 (כ"ו באייר - ב' בסיוון ה'תשכ"ז), בין

ישראל לבין מצרים, ירדן וסוריה, שנעזרו במדינות

ערביות נוספות: עיראק, לבנון, ערב הסעודית ועוד.

המלחמה הסתיימה בניצחון של ישראל.

איומים כבדים הופעלו על ישראל, וגם איומים על

מלחמה. לכן ישראל הייתה צריכה להקדים. ובמבצע

קדש ישראל החלה את המלחמה בהשמדת חייל

האוויר של מצרים, מה שנתן לישראל יתרון אדיר.

לאחר תקופת ההמתנה המתוחה, שבה נעשו

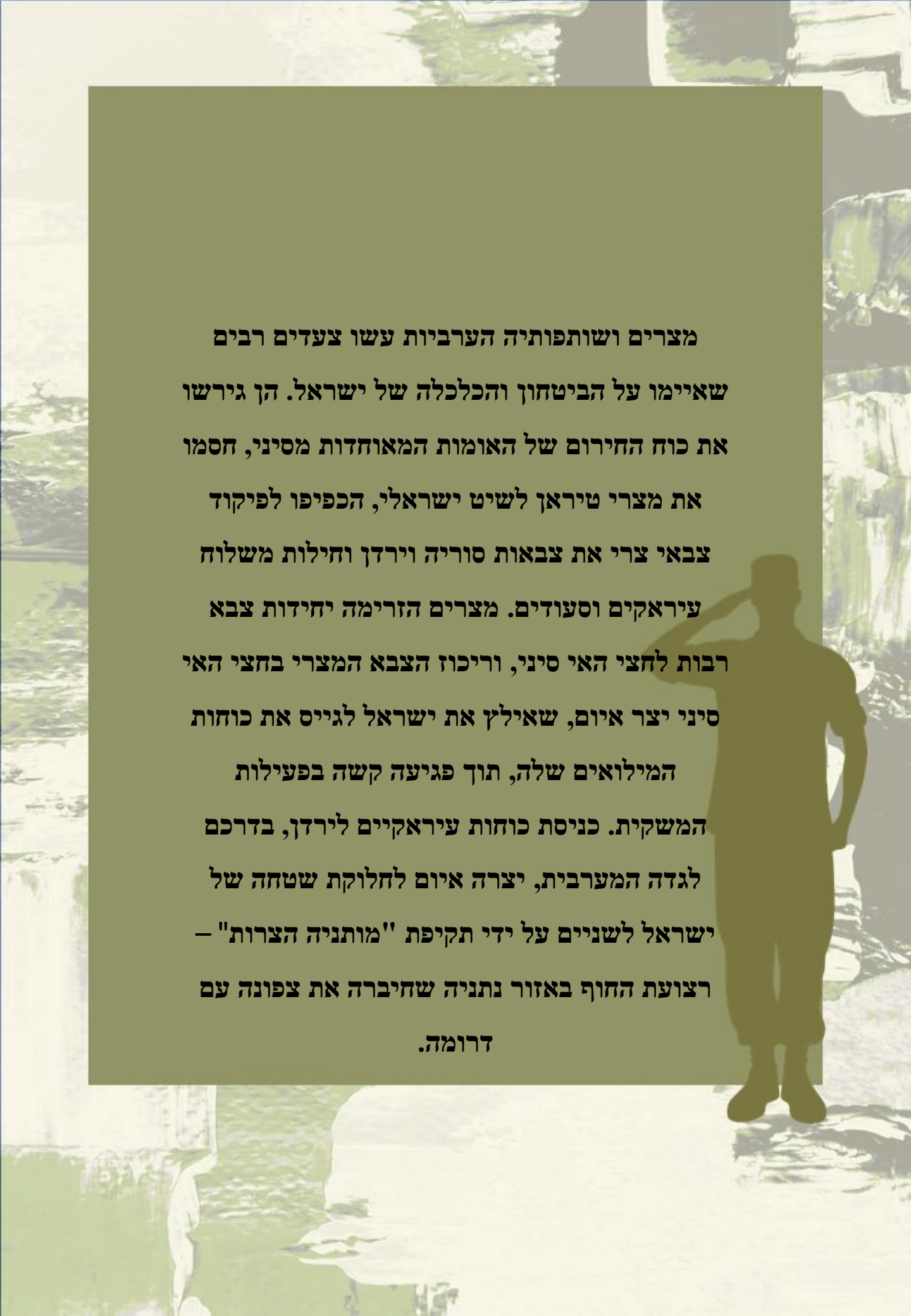
ניסיונות להימנע ממלחמה. במהלך המלחמה כבשה

מדינת ישראל שטחים נרחבים בסיני, רצועת עזה,

רמת הגולן, יהודה ושומרון ומזרח ירושלים. השטח

הכולל שנכבש גדול פי שלושה משטחה של מדינת

ישראל לפני המלחמה.

מצרים ושותפותיה הערביות עשו צעדים רבים
שאיימו על הביטחון והכלכלה של ישראל. הן גירשו
את כוח החירום של האומות המאוחדות מסיני, חסמו
את מצרי טיראן לשיט ישראלי, הכפיפו לפיקוד
צבאי צרי את צבאות סוריה וירדן וחילות משלוח
עיראקים וסעודים. מצרים הזרימה יחידות צבא
רבות לחצי האי סיני, וריכוז הצבא המצרי בחצי האי
סיני יצר איום, שאילץ את ישראל לגייס את כוחות
המילואים שלה, תוך פגיעה קשה בפעילות
המשקית. כניסת כוחות עיראקיים לירדן, בדרכם
לגדה המערבית, יצרה איום לחלוקת שטחה של
ישראל לשניים על ידי תקיפת "מותניה הצרות" –
רצועת החוף באזור נתניה שחיברה את צפונה עם
דרומה.

מטוסים מצריים שהושמדו
על הקרקע

גודל הצלחת חיל האוויר
מתבטא בכותרות העיתונים

קצינים מחיל האוויר הישראלי ליד
מטוס מצרי שהושמד בסיני

תמונת הניצחון של מלחמת
ששת הימים

המערכה האווירית "מבצע מוקד"-
המלחמה נפתחה ביום ב', 5 ביוני 1967,
בשעה 7:45 בבוקר, במהלומה אווירית
מקיפה.

בשעות הראשונות של המלחמה תקפו כ-185 מטוסי חיל
האוויר הישראלי, בפיקודו של מרדכי הוד, בסיסים
צבאיים ושדות תעופה במצרים, ולאחר מכן בסוריה,
בירדן ובעיראק, במבצע שנקרא "מבצע מוקד" (מערך
מטוסי הקרב של חיל האוויר מנה
כ-203 מטוסים, שישה מהם מקורקעים, ו-12 מטוסים
בלבד נשארו בכוננות יירוט על הקרקע, להגנת שמי
המדינה בשעת המבצע). תקיפות אלה היוו הפתעה
ולמעשה הכריעו את המלחמה מראשיתה בהשמידם את
עיקר חילות האוויר של צבאות ערב. חיל האוויר
הישראלי הנחית מכה אווירית, בו זמנית, על 11 שדות
תעופה מצריים מתוך 14, מאחר שהמתכננים קבעו
שמספר מטוסי הקרב אינו מספיק כדי לשתק את שדות
התעופה המצריים כולם במטס הראשון.

מטוסים מצריים הושמדו על הקרקע לאחר 2 גלי התקיפה הראשונים. בעקבות מתקפות של ירדן וסוריה על ישראל, הותקפו גם שדות התעופה שממזרח לישראל והונחתה מכה קשה לשדות התעופה של חיל האוויר הסורי וחיל האוויר הירדני. לאחר שנתקבלו ידיעות על כוונות של מפציצים עיראקיים לתקוף את ישראל הופצץ גם שדה התעופה העיראקי המערבי ביותר. בניגוד למתקפה היבשתית, שכוונה תחילה רק נגד החזית המצרית, ההתקפה האווירית כוונה להשגת עליונות אווירית על כל זירות הלחימה במשך כל ימי הלחימה. ביום הראשון של המלחמה השמיד חיל האוויר הישראלי 71 מטוסי להפצצות, 264 מטוסי קרב, 39 מטוסי תובלה ומסוקים. 185 המטוסים התוקפים במטס הראשון המריאו מבסיסי חיל האוויר בדממת אלחוט, אחד התנאים להשגת ההפתעה שתרמה להצלחת מבצע "מוקד", וטסו אל מטרותיהם בגובה נמוך ביותר, מתחת לגובה הגילוי של תחנות המכ"ם, לכן לא נתגלו למערך הבקרה המצרי. במטס הראשון יצאו כל מטוסי הקרב לתקיפת מסלולים ומטוסים בשדות התעופה במצרים.

במטס הראשון הותקפו 11 שדות תעופה ערביים וכך
נטרלו על הקרקע מטוסים רבים ופגעו במסלולים, מהם היו
יכולים להמריא מטוסים אחרים. חלק ממטוסי הקרב
הישראליים, שיצאו למשימתם בגל הראשון,
היו חמושים בפצצות פיצוח מסלולים – פצצות המצוידות
במצנח

קטן שנפתח כשהפצצה מוטלת, הוא מאט את מהירותה,
גורם לפצצה להפנות את מסלולה לכוון אנכי ואז
ניצתת רקטה בזנב הפצצה, שמאיצה את מהירותה והופכת
אותה למעשה לטיל הננעץ במסלול. הן נועדו להתמודד
עם הידיעה שמערך המודיעין של חיל האוויר השיג, כי
חלק ממסלולי המראה במצרים בנויים בטון.

הוחלט לתקוף בתחילה את 11 השדות בהם חנו מטוסי קרב
ומפציצים שהיוו סיכון ישיר על העורף בישראל ועל
כוחות צה"ל שעמדו להיכנס לחצי האי סיני. שדות
התעופה הנותרים נתקפו במטס השני והאחרים הותקפו
פעמים אחדות באותו יום. חיל האוויר המצרי שותק כמעט
לגמרי למשך שארית המלחמה.

הרמטכ"ל המצרי מוחמד פאוזי, טען ב-1997,
כי לנשיא עבד אל-נאצר הייתה התרעה מוקדמת על
המתקפה האווירית הישראלית, אך שר ההגנה עאמר,
שפיקד על הצבא, התעלם ממנה.
בניסויים מוקדמים שערך חיל האוויר
נמצא כי הפצצות הרגילות
שהיו עשויות מתכת ומלאות
חומר נפץ, שהיו יעילות נגד מסלולי אספלט, לא גרמו
נזק למשטחי בטון,
או אף דילגו מן המשטח
הקשה או התפרקו בזמן הפגיעה.
הפצצות שפותחו בעקבות
ממצאי מערך המודיעין,
שכונו בעולם "הנשק הסודי של צה"ל", הוטלו
מגובה נמוך ויצרו מכתשים במסלולי הבטון.

**באופן יוצא מן הכלל, חיל האוויר הישראלי לא פגע
במסלולי שדה התעופה של אל עריש, כדי שניתן יהיה
לנצל אותם, לאחר שכוחות הקרקע הישראלים יכבשו
אותו.**

**כחצי שעה לאחר יציאת הגל הראשון, יצאו חלק
ממטוסי האימון הישראליים מסוג CM.170 פוגה
גיסטר שהוכשרו לשאת פצצות ומקלעים, כדי לתקוף
את תחנות המכ"ם וסוללות תותחים באזור קדמת סיני
ולאפשר בכך את שובם הביתה של מטוסי ההפצצה,
בלא להתגלות על ידי תחנות המכ"ם. מטוסי הפוגה
המשיכו ותקפו סוללות תותחים וריכוזי צבא מצרי
בקדמת סיני, עם כניסתם של כוחות הקרקע של צה"ל
לסיני לקראת 08:00 בבוקר**

הקרבת האחרון

"אך כשיצא למלחמה הטיל
את עצמו לתוך סערת האש"

כשאליעזר יצא למלחמה הטיל את עצמו לתוך סערת

האש –

ונפל בקרב שנערך בסנהדריה בירושלים ביום

הראשון לקרבות,

ביום כ"ז באייר תשכ"ז (6.6.1967) על שחרור

עיר הקודש וסביבותיה.

בן 22 בנופלו

הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי שעל הר

הרצל בירושלים.

בית הקברות הר הרצל

הנצחתו

בספר "מאריות גברו" של מפקדת
הצנחנים הובאו תולדותיו ופרשת קרבו
האחרון.
וכן הונצח ב"גוילי אש" כרך ד', ילקוט
עזבונם של הבנים שנפלו במערכות
ישראל, הובא מעזבונו.

הספר "גוילי אש"

הספר מאריות גברו

הנצחה
באנדרטאות

אתר הנצחה גבעת התחמושת ירושלים

על האנדרטה:

מתחם גבעת התחמושת הוקם על ידי הבריטים כבונקר
לאחסון התחמושת, לאחר מלחמת העצמאות נותר המתחם
בשליטת ירדן.

ערב מלחמת ששת הימים הם ישבו כאן במוצב מבוצר
השולט על חלק ממערב העיר וכולל תעלות, בונקרים ועמדות
ירי רבות. ביומיים הראשונים למלחמת ששת הימים, כ"ו-
כ"ז באייר תשכ"ז (5-6.6.1967), לאחר שהירדנים פתחו
בירי לעבר ישראל, נכבשו בקרבות כבדים מתחם גבעת
התחמושת ובית הספר לשוטרים על ידי חטיבת הצנחנים 55.
למחרת השלימו כוחות צה"ל את ההשתלטות על מזרח
ירושלים ושטחי יהודה ושומרון. בגבעת התחמושת, על
שרידי המוצב, הוקם אתר הנצחה ממלכתי בו מסופר סיפור
המערכה על ירושלים ומונצחים 182 הנופלים בקרבות בעיר
במלחמת ששת הימים, לוחמי חטיבת הצנחנים, חטיבת
ירושלים, חטיבת השריון הראל וחיל האוויר.

תיאור האנדרטה:

אתר ההנצחה כולל בונקרים ותעלות מתחת לקרקע, המהווים איזכור ורקע לקרבות שנערכו כאן, ומבנים מעל הקרקע המהווים מוקד זיכרון ורקע ללימוד הלחימה בירושלים. מסביב למבנה ניטעו עצי זית כמספר הנופלים. הגישה מדמה מעבר בתעלות קשר בין הבונקרים. לאורך קירות המסדרון מוצגים בגומחות כלי נשק. המבנה שמעל הקרקע תוכנן בהשראת המבנה שהיה כאן ערב המלחמה, הוא עשוי מבטון בהיר ומקשתות המשתזרות אחת בשנייה. הקשתות יוצרות חללים המשתלבים מדי פעם בעוצמת תאורה שונה, להדגיש את המעבר מחושך לאור, מלחימה לניצחון. באולמות ובמבואות נפרצו פתחים המאפשרים להתרשם מהתצפית מכאן אל העיר. באולם הזיכרון וההתייחדות אשר באתר, ממנו יש יציאה לרחבת טקסים,

הקמת האנדרטה:

ההנצחה ביוזמת המשפחות השכולות. בוצעה ע"י האדריכלים בנימין אידלסון וגרשון ציפור ונחנכה ביום כ"ז באייר תשל"ה (8.5.1975), "יום ירושלים" השמיני. מתוזקת ע"י עמותת גבעת התחמושת ומשרד הביטחון.

אנדרטה לזכר חללי גדוד צנחנים 66 ובני משפחותיהם ירושלים (גבעת התחמושת)

תיאור האנדרטה:

האנדרטה ניצבת בתוך אתר גבעת התחמושת, לצד עמוד זיכרון נמוך שעל פאותיו מסותתות הספרות 66. לפני הרחבה שלט המביא את פרטי ההנצחה, על לוח השיש השמאלי, מתחת לסמל היחידה, שמות 30 נופלי הגדוד במלחמת ששת הימים ביוני 1967. בתחתית הלוח נכתב: "הם נפלו בקרב פנים אל פנים לכיבוש בית הספר לשוטרים, גבעת התחמושת ואזור 'אמבסדור'. יצרו בסיס להסתערות על רכס הר הצופים והעיר העתיקה והשתתפו בשחרורם". על לוח השיש המרכזי, לצד סמל היחידה, שמות נופלי הגדוד בלחימה ובפעילות מבצעית מאז מלחמת ששת הימים. בלוח הימני כתוב את שמות נופלים שהם בני משפחות של לוחמי הגדוד. בראש הלוח המשפט "גדוד 66 מצדיע לבני חבריו שנפלו בשירות צבאי ובפעולות איבה" ופסוק התפילה "ברית אבות לבנים תזכור".

על האנדרטה:

**כאן מונצחים לוחמי גדוד צנחנים 66 ובני משפחות של אנשי
הגדוד שנפלו בכל מערכות ישראל.**

הקמת האנדרטה

ההנצחה ביוזמת עמותת הצנחנים ועמותת גבעת התחמושת.

דרכי הגעה

**המקום נגיש לכל. גבעת התחמושת בשדרות לוי אשכול
בצפון ירושלים. ההנצחה בראש הגבעה, סמוך לדגל ישראל
הענקי, מעל אולם ההנצחה.**

מספר החללים המונצחים - 75

אנדרטת הצנחנים כביש גדרה - צומת ביל"ו

על האנדרטה:

יחידת הצנחנים של צה"ל הוקמה בחודש יוני 1948, בעיצומה של מלחמת העצמאות. קדמה לכך השתתפות צנחנים מארץ ישראל במשימה של הבריטים באירופה במלחמת העולם השנייה. קורס הצניחה הראשון נערך בצ'כוסלובקיה. בשנת 1949 הסתיים קורס הצניחה הראשון בישראל, ונערך מפגן צניחה ימי בחוף בת ים. מאז היה לחיילי חטיבת הצנחנים, יחידת חיל רגלים מוצנח, חלק מכריע בכל מערכות ישראל, כולל צניחות מבצעיות שבוצעו במבצע קדש בסוף 1956. האנדרטה, במקום בו נהגו הצנחנים להתאמן בראשית שנות המדינה, מנציחה את נופלי חטיבת הצנחנים בכל מערכות ישראל.

הקמת האנדרטה

ההנצחה ביוזמת מפקדת הצנחנים והמשפחות השכולות.
נחנכה בח' בתשרי תשכ"א (29.9.1960).

מספר החללים המונצחים - 1568

תיאור האנדרטה

האנדרטה על רחבה גדולה בסמוך לחורשת עצים,
מוקפת בצמחייה ודשא. בכניסה לשטח האתר ניצב
סלע שעליו סמל צה"ל והמילים: "יהי שלום
בחילך". מול האנדרטה בטון יצוק בצורת כנפי
צניחה. במרכז האתר קיר אבן ארוך, וגם דגלי
המדינה והיחידה. בראש עמוד האבן כנפי צניחה
מברזל ומתחת להן ציטוט מדברי חנה סנש, שנרצחה
ע"י הנאצים באירופה אחרי שצנחה שם במלחמת
העולם השנייה: "קול קרא לי והלכתי, הלכתי כי
קרא הקול".
על הקיר הארוך לוחות מתכת שחורים ועליהם שמות
הנופלים. לצד הלוחות מנורת שבעת הקנים,
ומעליהם פסוק מקינת דוד: "מנשרים קלו מאריות
גברו".

בית יד לבנים רמת גן

על האנדרטה

ארגון "יד לבנים" החל מרעיון שהובא במכתבה של אם שכולה למערכות העיתונים בתום מלחמת העצמאות, והתפתח למוסד ארצי המייצג את המשפחות השכולות ונתמך על ידי משרד הביטחון, העיריות והמועצות המקומיות. הארגון מפעיל כ-70 מרכזים ושלוחות במרבית ערי ישראל. בכל מרכז יש חדר זיכרון שבו מונצחים חללי אותו יישוב, ומתקיימות פעילויות חינוכיות ותרבותיות שונות להנצחת החללים. במרכז ברמת גן מונצחים חללי העיר מכל מערכות ישראל.

תיאור האנדרטה

בית יד לבנים ניצב על "הר הבנים" ברמת גן, במקום גם משכן לאמנות יהודית. בראש הבניין המילה "יזכור" בשלט מתכת. במרכז הבית חדר ההנצחה, שקירותיו העגולים מכוסים בלוחיות שיש ובכל אחת שם של אחד הנופלים. בין הלוחיות פסוקים מקינת דוד, שמואל ב' פרק א': "הצבי ישראל על במותיך חלל איך נפלו גיבורים"; "מנשרים קלו מאריות גברו".

דרכי הגעה

המקום נגיש לכל. בית יד לבנים ברחוב מעלה הבנים ברמת גן.

מספר החללים המונצחים – 895

הקמת האנדרטה

האתר הוקם ומתוחזק ע"י אנשי

בית יד לבנים ועיריית רמת גן.

נחנך ב-1971. במתכננים – אדריכל

משה ספיר.

בית יד לבנים ירושלים

על האנדרטה

ארגון "יד לבנים" החל מרעיון שהובא במכתבה של אם שכולה למערכות העיתונים בתום מלחמת העצמאות, והתפתח למוסד ארצי המייצג את המשפחות השכולות ונתמך על ידי משרד הביטחון, העיריות והמועצות המקומיות. הארגון מפעיל כ-70 מרכזים ושלוחות במרבית ערי ישראל. במרכז בירושלים מונצחים החללים בני העיר וכן מי שבאו להגנתה ונהרגו ברחובותיה ושעריה, בכל מערכות ישראל מאז 1914.

הקמת האנדרטה

האתר הוקם ומתוחזק ע"י אנשי בית יד לבנים ועיריית ירושלים. תוכנן ע"י האדריכל דוד רזניק.

דרכי הגעה

המקום נגיש לכל. ההנצחה בבית יד לבנים בירושלים, רחוב אלוף שאלתיאל 1.

תיאור האנדרטה

האתר עוצב כולו דמוי פירמידות, כמבני זיכרון עתיקים. הוא תוכנן כסלע הנחפר מתוך ההר ולכן המבנה כולו עשוי מאותה אבן, מה שמבטא אחדות והמשכיות.

דרך אוהלי אבן נכנסים לחצר הראשונה של האתר, שם יש ספסל אבן ועץ זית. שני אוהלי אבן נוספים מובילים לרחבת הטקסים, בה נמצאת אנדרטה הבנויה מצינורות פליז בתוך בריכת מים. מהרחבה נשקף נוף של ירושלים. בקצה הרחבה הכניסה הראשית לאוהל יזכור הבנוי כפירמידה, בו חקוקים שמות כל הנופלים באלומיניום מוזהב על גבי לוחות פליז. על לוח פסוק לזכר הנופלים: "תהיה נפשם צרורה בצרור החיים עם נשמות מגיניה בכל הדורות".

בחלקה הפנימי של הפירמידה נר התמיד עשוי פליז, ופסל מזכוכית. בקומת הקרקע, ישנה תצוגת תמיד של חללי חטיבת פלמ"ח-הראל וכן תיקי כל הנופלים.

מספר החללים המונצחים - 2809

פינת זיכרון לנופלים
מבית ספר תיכון חדש
רמת גן

על האנדרטה

כאן מונצחים הנופלים בכל מערכות ישראל
שלמדו או עבדו בבית ספר תיכון חדש ברמת
גן.

תיאור האנדרטה

פינת הזיכרון במבנה בית הספר תחומה בעמודים וחבל,
ולרגלי הקיר עציצים ודגלי העיר והמדינה. על הקיר הימני
לוחות מתכת כסופים, על כל לוח פרטי אחד הנופלים. בהמשך
הקיר ועל הקיר השמאלי תבליט פיסולי עשוי חימר המעוצב
כשורות תווים, ולצידו לוח מתכת ועליו חרוט המנון בית
הספר, כסמל למנגינת חייהם של הנופלים שנקטעה. על לוח
מתכת נוסף מצוין שההמנון הולחן על ידי המורה למוזיקה
ינאי וייס, שנהרג בפיגוע איבה.

הקמת האנדרטה

ההנצחה ביוזמת הנהלת בית הספר. בוצעה ע"י יהודית מאיר.

דרכי הגעה

המקום נגיש חלקית, יש לעלות במדרגות. כן יש לתאם כניסה
לבית הספר.

ההנצחה בבית ספר תיכון חדש,
רחוב עוזיאל 106 רמת גן.

יד לנופלים בני התנועה הקיבוצית יערות מנשה (משמר העמק)

על האנדרטה

כאן, ביער הקיבוצים, מונצחים בני התנועה הקיבוצית אשר נפלו בכל מערכות ישראל מאז קום הקיבוץ הראשון - דגניה א', 1910.

תיאור האנדרטה

אתר ההנצחה על גבעה בלב יער הקיבוצים, צופה אל נוף נרחב. בכניסה אליו, ניצבים שני לוחות אבן שבהם מוטבעים שלטים: על האחד מפת הארץ ופיזור הקיבוצים בה, תחת הכותרת "מאה שנות התיישבות קיבוצית, 1910 - 2010 תרע"א - תשע"א". על השני, מתחת לסמלי התנועות הקיבוציות, פרטי ההנצחה והמילים "במאה שנות התיישבות קיבוצית נפלו כ-3,000 חברי קיבוצים". מהכניסה פוסעים בשביל אל מרכז האתר. לצד השביל הוצבו לוחות אבן שעליהם שלטים הנושאים את סיפור הקמתה של התנועה הקיבוצית ופרטי התגייסות אנשיה לכוח המגן, מאז ועד היום. השביל מוביל אל מגדל בטון גבוה, מעין מגדל שמירה ותצפית. ניתן לטפס במגדל ולצפות בנוף סביב. מהמגדל ממשיך חפיר בטון אל רחבה ובה דגל ישראל, פינות ישיבה ונקודות תצפית. את הרחבה תוחם קיר ובמרכזו דברים שכתב ס' יזהר בשנת 1949: "נזכור אחים, בנים ורעים אשר יצאו עמנו בפלוגות הלוחמים. אנחנו חזרנו, והמה לא ישובו עוד.

"מצידו המערבי של המגדל ניצבים קירות אבן מוארכים, ועל לוחות המוטבעים בהם מובאים פרטי הנפלים לפי תקופות. הפרטים כוללים את שם הנפל, מקום המגורים ושנת הנפילה. על הקיר הראשון שלט הנושא את פרטי ההנצחה ומילים מ"יזכור" שחיבר ברל כצנלסון אחרי מאורעות תל חי: "הנאמנים והאמיצים, אנשי העבודה והשלום, אשר הלכו מאחורי המחרשה ויחרפו נפשם על כבוד ישראל ועל אדמת ישראל".
"יהא זכרם שמור עמנו לעד".

הקמת האנדרטה

ההנצחה ביוזמת מדור הנצחה בתנועה
הקיבוצית. נחנכה באלול תשס"ז, אוגוסט
2007, לקראת מלאת 100 שנה לתנועה
הקיבוצית.

דרכי הגעה

המקום נגיש לכל. קיבוץ משמר העמק לצד כביש 66, מדרום
ליוקנעם. ההנצחה על גבעה ביער, כ-1.4 ק"מ מדרום לקיבוץ.
יש שילוט מכביש מס' 6953: מהכביש פונים דרומה לדרך עפר
כ-1.5 ק"מ מערבית לצומת משמר העמק, נוסעים כ-400 מ',
פונים שמאלה ומתחילים לעלות בדרך עפר ראשית.
כעבור כ-500 מ', בסוף העלייה, פונים ימינה בפנייה השנייה
ומיד שוב ימינה. לאחר כ-400 מ' פונים שמאלה. נוסעים כ-150
מ' נוספים ומגיעים לכניסה לאתר.

מספר החללים המונצחים - 2984

יד זיכרון וגבורה לבני גוש דן שנפלו במערכות ישראל תל השומר (בסיס צבא)

על האנדרטה

באתר מונצחים בני גוש דן - רמת גן, בני ברק, גבעתיים,
קריית אונו, אזור אונו וגבעת שמואל - אשר נפלו בכל
מערכות ישראל.

הקמת האנדרטה

ההנצחה ביוזמת הרשויות המקומיות בגוש דן ואנשי
ארגון יד לבנים. בוצעה ב-1956 ע"י הפסל מרדכי כפרי.

דרכי הגעה

המקום נגיש לכל, דרוש אישור כניסה לבסיס. בסיס תל

השומר במזרח

רמת גן, גבול קריית אונו. ההנצחה אחרי שער הבקו"ם
בדרך יעקב דורי.

מספר החללים המונצחים - 1580

תיאור האנדרטה

במרכז אתר ההנצחה רחבה ובצלעה הקיצונית, על במה מדורגת, האנדרטה המרכזית: שני עמודי אבן בהירים הנישאים לגובה ובראש כל אחד מהם סמל צה"ל. בחזית העמודים פסוק מקינת דוד: "הצבי ישראל על במותיך חלל" על העמוד הימני, "איך נפלו גיבורים" על העמוד משמאל. קיר נמוך ועליו לוח ובו פרטי ההנצחה. לאורך שתי צלעות הצד של הרחבה קירות אבן ועליהם חקוקים, לפי תקופות, שמות הנופלים. במרכז הקיר הראשון שהוקם מגולפים סמלי היישובים. הרחבה מוקפת חורשות של ברושים שניטעו לזכר הנופלים, כל חורשה מוקדשת לאחת המלחמות ולצד כל עץ שם הנופל שהעץ ניטע לזכרו. בראש

המצבה הפסוק:

"ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות"

(ישעיהו נ"ו, ה')

ובהמשך נכתב: "נחלת הוקרה ויקר לעלומים ולנעורים שקופדו על משמר העם והמולדת בשדות הקרב בגבולות האש. יד עולם לבנינו. בזכותם מהלכים אנו זקופים, האילנות מלבלבים והשדות מניבים, הדרכים פתוחות והחיים שוקקים. רכונים ביגון נזכרם

בגאון."

שיר לזכרו

"הסיפור הזה מתחיל כמו סיפור...
היה היו שלושה חברים, יחד בשומר הצעיר"

אנחנו לא צריכים

שלמה ארצי
מילים: אבי קורן
לחן: שמואל אימברמן

כבר יבשו עינינו מדמעות,
ופינו כבר נותר אילם בלי קול.
מה עוד נבקש, אמור מה עוד?
כמעט ביקשנו לנו את הכל.

את הגשם תן רק בעיתו,
ובאביב פזר לנו פרחים,
ותן שיחזור שוב לביתו,
יותר מזה אנחנו לא צריכים.

כבר כאבנו אלף צלקות,
עמוק בפנים הסתרנו אנחה.
כבר יבשו עינינו מלבכות -
אמור שכבר עמדנו במבחן.

את הגשם תן רק בעיתו,
ובאביב פזר לנו פרחים,
ותן לה להיות שנית איתו -
יותר מזה אנחנו לא צריכים.

כבר כיסינו תל ועוד אחד,
טמנו את ליבנו בין ברושים.
עוד מעט תפרוץ האנחה -
קבל זאת כתפילה מאוד אישית.

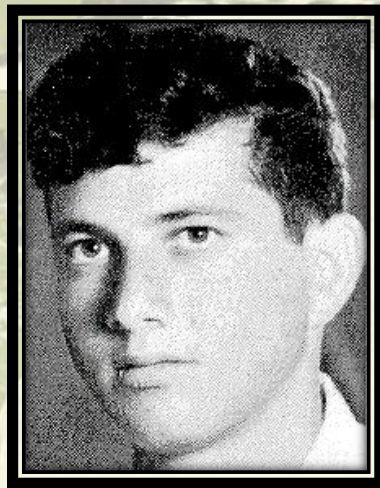
את הגשם תן רק בעיתו,
ובאביב פזר לנו פרחים,
ותן לנו לשוב ולראותו -
יותר מזה אנחנו לא צריכים

יותר מזה אנחנו לא צריכים

הסיפור הזה מתחיל כמו סיפור...

היה היו שלושה חברים, יחד בשומר הצעיר, יחד בגרעין לנח"ל. כשהתגייסו התרחקו, אחד הלך עם הגרעין, השני המשיך לקצונה ומשם עבר לשריון, והשלישי התקבל ללהקת הנח"ל. בששת הימים נפל האחד, בדאגתו לשני כתב השלישי שיר: "...ותן לשוב ולראותו".

אבינעם קורן, זה שהלך ללהקת הנח"ל: "האמת היא שבמשך שנים נמנעתי מלספר את סיפור השיר הזה. כל כך הרבה אנשים פנו אלי ואמרו שהם מרגישים שהשיר נכתב עליהם, כל כך הרבה סיפרו לי שעל המצבה של יקיריהם חרטו שורות מתוך השיר, שלא רציתי לקלקל להם את האינטימיות עם השיר."

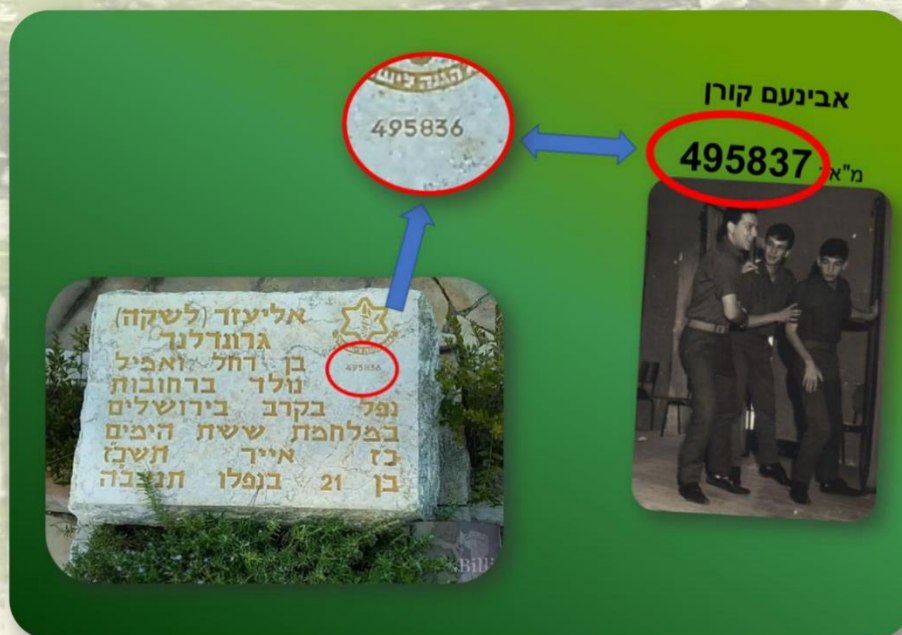
השיחה הזו עם אבינעם קורן, התקיימה במסגרת ראיון עם גבי זוהר ואתי ב"רדיו ללא הפסקה", ביום הזיכרון לחללי צה"ל תשע"ב (2012). בסיום הסיפור כאן, נמצאת ההקלטה של השיחה והשידור התקיים כחצי שנה לאחר שחרור גלעד שליט, שבמהלך תקופת שביו קיבלו השורות "שיחזור שוב לביתו" משמעות חדשה.

קורן הרגיש אז שזה הזמן לספר גם ברדיו על הדמויות שמאחורי שירו: "השיר כתוב עבור שני אנשים, שני חברים טובים מאד שלי, לאחד, אליעזר גרונדלנד (בתמונה מטה) קראנו, לשקה. הוא נפל ביום הראשון של מלחמת ששת הימים בסנהדריה בירושלים.

לשקה היה אנטי חייל. אחד שאוהב שירים שהחלומות שלו בכלל לא השתלבו בחיי לוחם. החבר השני הוא יוסף ריין, שקראנו לו יוסקה. גם הוא מהגרעין, והוא כן הלך לקורס קצינים ולחם במלחמת ההתשה. ראיתי אותו במלחמת ההתשה יורד לתעלה ופשוט דאגתי. ולכן השורה שיתנו לנו לשוב ולראותו. כתבתי את השיר כזיכרון ללשקה שנפל

וכתפילה ליוסקה שיחזור."

אבי קורן ולשקה, לא רק גדלו
יחד, לא רק היו חברים,
הם התגייסו יחד והיו להם
מספרים אישיים עוקבים.
הנה כך זה נראה לאחר שאחד
המספרים מופיע על מצבה.

מימין, אבי קורן בלהקת הנח"ל, משמאל, לשקה על המצבה.
מספריהם האישיים עוקבים

שנה אחרי שידור אותה
התוכנית, התקשרתי ליוסקה,
הוא דר' יוסף ריין שנזכר:
"זו הייתה תקופה נוראה, מלחמת
ההתשה, עם ההודעות הקבועות
ברדיו על הנופלים. בסוף התיכון
כשהיינו מצטלמים, הייתה
בדיחה קבועה, היינו אומרים זו
תמונה יפה ל-'נפל על משמרתו'.
חיילים היו יורדים לתעלה ואחר
כך היינו קוראים עליהם כתבות
בעיתון. אז אבי - בתנועה אף
אחד לא קרא לו אבינעם - ראה
אותי במדים יורד לתעלת סואץ
והוא מאד חרד והוא כתב את
השיר. רק לפני כמה שנים נודע
לי שזה עלי".

והלחן של השיר: טוב, נח"לאי כותב שיר על
שני חברים, כאלה יש הרבה, אבל איך זה
פוגש מנגינה? איך זה מגיע לשלמה ארצי?
ואיך זה מגיע לממדים של המנון בלתי רשמי
לתקופה שלמה?

קורן: "המילים היו אצלי בבטן כמה שנים,
מאז 67, מאז שלשקה נהרג, הן היו אצלי ולא
יצאו החוצה. ויום אחד כשישבתי
באולפן סרטי רול, עם שמואליק אימברמן,
מוסיקאי ובמאי סרטים, פגשנו את החייל
הצעיר שלמה ארצי. אמרתי לו שהוא הולך
להיות כוכב גדול והוא אמר שהוא בכלל לא
מתכוון להמשיך בכיוון הזה, שהוא הולך
ללמוד משפטים, שהוא לא יודע איך נעשים
כוכב, לא יודע ממי לבקש שירים. אז
שמואליק אמר, תשמע, יש לי מנגינה ואבי
יושב כאן והוא יכתוב לזה מילים, ייתן לך את
זה, ותקליט. נכנסתי עם המנגינה לחדר השני
והמילים האלה פשוט יצאו החוצה בעקבות
המנגינה."

בשנת 1970, כשעדיין משתוללת מלחמת
ההתשה בתעלה, כלל שלמה ארצי את שירו
בתקליט הבכורה שלו שנקרא פשוט "שלמה
ארצי". הנה הקלטה מאוחרת יותר, כנראה
לאחר מלחמת יום כיפור, בה הופיע שלמה
ארצי עם השיר בטלוויזיה העברית הצעירה.
כך זה נראה אז, בגרסה הראשונה:

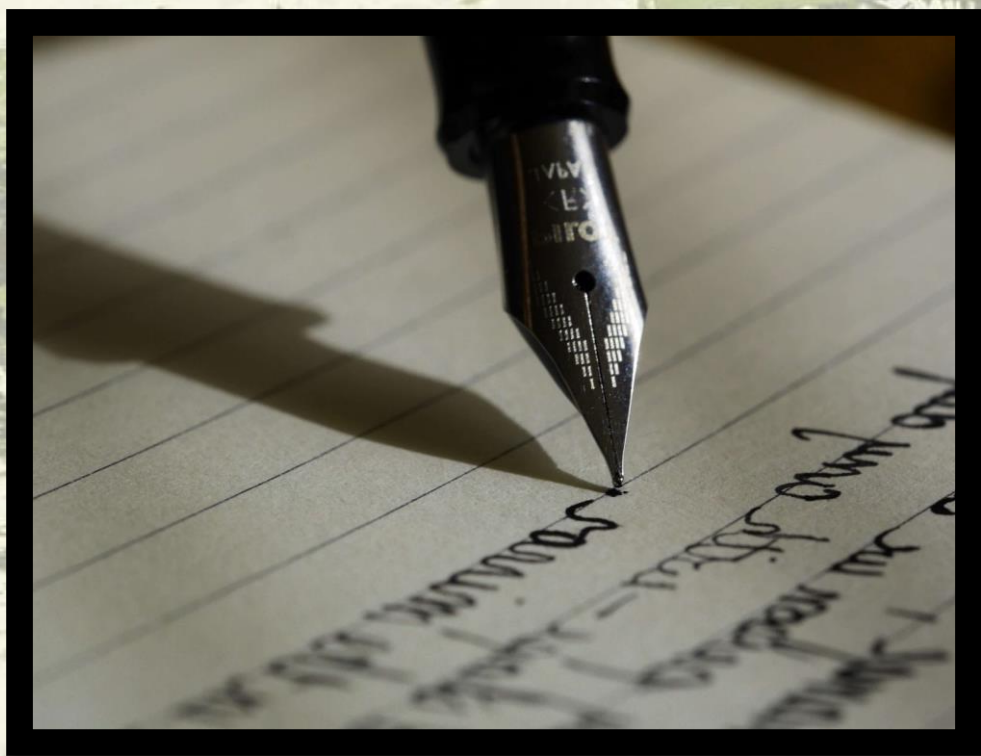
**כעבור כמעט 20 שנה, ב- 1998,
חידש שלמה ארצי את השיר. יחד
עם בנו, בן ארצי, נתן לו מקצב
חדש, צבע אחר ואפילו כמה
שינויים בתווים עצמם. את המוצר
העדכני הוציא על תקליטור שהכיל
חידוש מהפכני לתקופה ההיא, יחד
עם השיר היה גם קליפ. השיר תפס
מיד והוכחה לזהותו העצמאית
החדשה ניתן לראות בעובדה שנכלל
במצעד הפזמונים ואף עמד בראשו,
למרות שבדרך כלל מופיעים בו רק
שירים חדשים, לא מחודשים
(ראו באתר ויקיפדיה).**

**הצעד הבא היה בשנת 2000
בהכללת הביצוע החדש באלבום
אהבותיהם, שכלל גרסאות כיסוי
שיצר שלמה ארצי לשיריו.**

בערבו של היום בו שודר הריאיון
שלנו עם אבינעם קורן ברדיו
תל אביב ללא הפסקה, התקשר
אלי נרגש אדם שהציג עצמו
בשם גדעון: "אני אח של לשקה,
שנים אני מכיר את השיר ולא
עלה על דעתי שהוא נכתב על
אחי. עזור לי ליצור קשר עם אבי
קורן, אני חייב לדבר איתו".
הקשר נוצר, התודה נאמרה
וההתרגשות גם. שנה אחרי
הריאיון ההוא, וקצת לפני יום
ירושלים שהוא גם יום השנה
לנפילת לשקה, התקיימה השיחה
שצוטטה לעיל, עם יוסקה. הבימה
שאלתי אותו:
מה זה עושה שפתאום מתברר לך
ששיר גדול כזה נכתב עליך
ואליך?
"זה עושה צביטה בלב וזה מחזיר
אותי לשנים שרציתי לשכוח."

חוויות מכתִיבת האלבום

דברי התלמידים:

שלו

**היה לי כיף ללמוד על
אליעזר ועל כל הדברים
שעשה בחיים.**

נועם

**היה לי כיף לעבוד על
האלבום לזכר אליעזר
ביחד עם שליו.**

דברי הסטודנטית

אורה:

אני רואה זכות בתהליך הנצחת חללי
ישראל באמצעות כתיבת אלבום לזכרו.
נהניתי מהעבודה על האלבום יחד עם שלו
ונועם, על בחירת התמונות והכרות עם
סיפור חייו של אליעזר, על אצילות רוחו
ומידותיו הנעלות.

תודתי לארגון "יד לבנים" על מיזם הנהדר
הזה אשר מחבר את התלמידים ואותנו,
הסטודנטים עם דמויות נאצלות רוח שכאלו
וכן על הערך הגדול שיש בתהליך זה.

